

MNP rapport 500070003/2006

Externe voortgangsrapportage

Werkprogramma 2006

Mei - augustus

Contact:

G.J. Eggink

Stafbureau Coördinatie en Advisering

gert.eggink@mnp.nl

Trefwoorden:

Werkprogramma, onderzoek, voortgang, milieu, natuur, landschap, Schiphol, bodemsanering, biodiversiteit

© MNP 2006

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding:
Milieu- en Natuurplanbureau, Externe voortgangsrapportage mei – augustus, 2006.

Rapport in het kort

Diverse MNP-publicaties over de kwaliteit van landschap en ruimte

Enkele in het oog springende producten, die het MNP in de periode mei - augustus van 2006 heeft uitgebracht, zijn:

1. *Monitor Nota Ruimte. De opgave in beeld*, inclusief een bijbehorende website;
2. *Hotspotkaart verdrogingsbestrijding*, inclusief een database Verdroging
3. *Opties voor Schipholbeleid*, een ex-ante-evaluatie van de kabinetsvisie Schiphol;
4. *Verrommeling in beeld*, met kaartbeelden van storende elementen in het Nederlandse landschap;
5. *Plan van aanpak 1e fase MKBA Bodemsanering*.

Daarnaast heeft het MNP de *Natuurbalans 2006* vlak voor Prinsjesdag aangeboden aan minister Veerman en gepresenteerd aan de pers.

De kwaliteit van landschap en ruimte stond in diverse publicaties centraal. Zo constateert de *Natuurbalans*, dat het Nederlandse platteland steeds minder landelijk en minder open wordt en er meer visuele verstoring is. De evaluatie van de *Monitor Nota Ruimte* leert dat de verstedelijking ten koste gaat van de groene ruimte, de kwetsbaarheid voor overstromingen en wateroverlast toeneemt en de diversiteit van stedelijke centra afneemt.

Alle publicaties van het MNP zijn openbaar en beschikbaar op de website www.mnp.nl

Abstract

Various MNP publications on the quality of landscape and spatial planning in the Netherlands

Listed below are the most striking publications appearing between May and August 2006

1. *Monitor Nota Ruimte. De opgave in beeld* ('Monitor on the Memorandum on Spatial Planning: visualising the task') in images, includes a website. Available in Dutch only.
2. *Hotspotkaart verdrogingsbestrijding* ('Hot-spots map for coping with drawdown'), includes the database 'Verdroging' (Drawdown). Available in Dutch only.
3. *Opties voor Schipholbeleid* (Options for the policy on Amsterdam Airport Schiphol), an ex-ante evaluation of the government's vision on Schiphol. Available in Dutch only.
4. *Verrommeling in beeld* (Cluttering visualised), with maps showing disturbing elements in the Dutch landscape. Available in Dutch only.
5. *Plan van aanpak 1e fase MKBA Bodemsanering* (Action plan for the first cost-benefit analysis for soil remediation). Available in Dutch only.

Another publication is the MNP *Natuurbalans* ('Nature Balance'), presented to the Minister of Agriculture, Nature Management and Food Quality shortly before the Opening of Parliament in September 2006.

Several publications focus on the quality of the landscape and spatial planning, for example, the increasing retreat of the countryside and open character of the landscape, along with more cluttering, all confirmed in the Nature Balance. The evaluation of the Monitor on the Memorandum on Spatial Planning shows that nature areas are being sacrificed for urbanisation, while the vulnerability to flooding and water excesses is increasing, and biodiversity in urban centres is decreasing.

All publications are public and available on the MNP website (www.mnp.nl).

Inhoud

1	Inleiding	9
2	Nationale milieubeleidsvaluatie en duurzaamheid (NMD)	10
2.1	Wettelijke producten (balansen en verkenningen) en beleidsevaluaties.....	10
2.2	Emissieregistratie (ER)	12
3	Natuur, landschap en biodiversiteit (NLB)	13
3.1	Balansen en verkenningen	13
3.2	Quick-responsefunctie	14
3.3	Landschapsdynamiek	14
3.4	Ecologisch onderzoek	14
3.5	Natuur en economie	15
3.6	Natuur, bestuur en maatschappij	15
4	Klimaat en mondiale duurzaamheid (KMD)	16
4.1	Energie en Klimaat.....	16
4.2	Mondiale duurzaamheid.....	17
4.3	Integrated assessmentmodellering	17
5	Luchtkwaliteit en Europese duurzaamheid (LED)	20
5.1	Europese duurzaamheid	20
5.2	Nationale beleidsevaluatie en integrale analyse luchtkwaliteit.....	21
5.3	Europees thematisch centrum voor lucht en klimaat (ETC/ACC) en National Focal Point (NFP).....	23
5.4	Netwerk UNECE en het Coordination Centre for Effects (CCE).....	24
6	Ruimte, infrastructuur en mobiliteit (RIM)	25
6.1	Infrastructuur en mobiliteit	25
6.2	Water en Ruimte	26
6.3	RO-beleidsanalyse, afwegingsmethoden en gebiedsgericht beleid	26
7	Landbouw en duurzaamheid landelijk gebied (LDL)	28
7.1	Emissies en milieukwaliteit	28
7.2	Landbouw en landelijk gebied	30
8	Leefomgevingskwaliteit (LOK)	31
8.1	Fysieke leefomgeving	31
8.2	Gezondheid, welzijn en leefbaarheid, en integrale leefomgeving	32
9	Informatievoorziening en methodologie Planbureau (IMP)	33

Managementsamenvatting

Highlights

Op 23 mei 2006 is de Milieubalans 2006, samen met de Beoordeling van de Toekomstagenda Milieu, aangeboden aan staatssecretaris Van Geel en gepresenteerd aan de pers.

De Natuurbalans 2006, één van de andere wettelijke producten van het Milieu- en Natuurplanbureau, is eind augustus vastgesteld en vlak voor Prinsjesdag aangeboden aan minister Veerman en gepresenteerd aan de pers.

Het Europese Milieuagentschap (EEA) heeft in juni het MNP wederom aangewezen als *European Topic Centre on Air and Climate Change* (ETC/ACC) voor de periode 2007-2010. Daarmee blijft MNP ook voor de komende jaren het Europees thematisch centrum voor lucht en klimaat.

De Europese Commissie heeft op 14 augustus besloten tot co-financiering van een Europees consortium, waaronder het Co-ordination Centre for Effects (CCE), dat tot doel heeft de toepassing van kennis rond integrale modellering (RAINS) tot 2011 te waarborgen. Daarmee speelt het CCE een belangrijke rol in de evaluatie van het Europese luchtbeleid, zowel in Brussel als in Genève.

Het MNP heeft voor het eerst een gezamenlijke kaderbrief VROM/LNV ontvangen waarin beide ministeries aanwijzingen geven voor de inhoud voor het MNP-werkprogramma 2007.

Ook heeft het MNP een overeenkomst met de Wageningen University & Researchcentrum (WUR) afgesloten over integrale mondiale watermodellering. Hiermee wil het MNP zijn expertise op het gebied van watermodellering versterken.

Daarnaast heeft het MNP van het Ministerie van LNV opdracht gekregen tot het uitvoeren van een evaluatie van de Meststoffenwet. Deze moet in september 2007 gereed zijn.

Uitgebracht

In de periode mei – augustus heeft het MNP dertien van de aangekondigde producten opgeleverd. Daaronder vallen niet alleen de eerder genoemde *Milieubalans 2006*, de *Beoordeling Toekomstagenda Milieu* en de *Natuurbalans 2006*, maar ook onder andere de *Monitor Nota Ruimte. De opgave in beeld*, het rapport *Verrommeling in beeld*, en de *Ruimtelijke beelden voor Zuid-Holland*. Het volledige overzicht ziet er als volgt uit:

1. Milieubalans 2006
2. Beoordeling Toekomstagenda Milieu
3. Natuurbalans 2006
4. Expert judgement verdroging/database
5. Notitie duurzaamheid energievoorziening
6. Beoordeling van een nieuw commissievoorstel van de Europese Commissie (BNC-fiches) inzake het Actieplan Biodiversiteit.
7. Sustainability Advanced Test

8. Monitor Nota Ruimte. De opgave in beeld
9. Audit/evaluatie Waterbeheer 21ste eeuw
10. Rapport Achtergrond langetermijnsce­nario's verkeer en vervoer
11. Verrommeling in beeld
12. Plan van aanpak 1e fase MKBA Bodemsanering
13. Ex-ante-evaluatie kabinetsvisie Schiphol

Daarnaast zijn diverse andere publicaties uitgebracht, zoals achtergrondrapporten, artikelen en thema-websites.

Uitgesteld

In overleg met de staatssecretaris van Milieu is besloten de Tweede Duurzaamheidsverkenning (DV2) uit te brengen begin 2007. Outlines van de beide DV2-deelrapporten *Nederland Elders* en *Nederland Later* zijn beschikbaar en zijn met de staatssecretaris besproken. Met de directeurs van de andere planbureaus (CPB, RPB en SCP) is hun inzet bij de DV2 besproken. Conclusie was dat het MNP de eerstaangewezene is voor duurzaamheidsvraagstukken en daarmee hoofdverantwoordelijk voor de Tweede Duurzaamheidsverkenning. Als deskundigheid van de andere planbureaus nodig is, worden op ad-hocbasis bijdragen geleverd. De staatssecretaris is hiervan schriftelijk op de hoogte gesteld.

De evaluatie van het transitiebeleid NMP4 (als vervolg op de thans lopende evaluatie), is in afwachting van duidelijkheid over de VROM-plannen met het transitiebeleid, zoals aangekondigd in de kaderbrief VROM/LNV.

De ex-ante-evaluaties *Gevolgen van de Nederlandse implementatieplannen Kaderrichtlijn Water voor doel- en taakstelling natuurbeleid* en *Ex-ante-evaluatie implementatie CBD-doelstellingen* zullen conform verzoek van LNV in het voorjaar 2007 worden uitgebracht als één thematische verkenning biodiversiteit.

Het werk voor het interimrapport *Opties EU lastenverdeling en emissiehandel* is in overleg met de Ministeries van EZ en VROM later gestart wegens werkzaamheden aan andere producten. Het eindrapport is nu voorzien in december 2006

Medio september vindt een briefing aan beleidsambtenaren plaats over het rapport *Evaluatie Nota Duurzame Gewasbescherming*. Eind september volgen bijeenkomsten met de maatschappelijke en de wetenschappelijke klankbordgroep. De definitieve oplevering is uitgesteld tot december, het eindconcept zal half oktober worden opgeleverd.

De *Stijlgids Communicatie over onzekerheden* komt met enkele maanden vertraging (in december 2006) beschikbaar.

Vervallen

Het rapport *Evaluatie voortgang implementatie Kaderrichtlijn Water* is komen te vervallen. In plaats hiervan voert het MNP op verzoek van DGW en in samenwerking met het Centrum

onderzoek economie lagere overheden (COELO) een onafhankelijke audit uit van de beleidsnota Waterbeheer 21ste eeuw opgave (WB21).

Nieuwe, toegevoegde producten

Op 24 maart heeft LNV een formeel verzoek gedaan aan het MNP om de synthese van de Evaluatie Meststoffenwet 2007 uit te voeren. Hierop heeft MNP positief gereageerd. De datum van oplevering is voorzien voor september 2007.

Knelpunten

Er hebben zich in deze periode geen belangrijke knelpunten voorgedaan, wat betreft de uitvoering van het werkprogramma. Ook voor de komende maanden worden geen directe knelpunten verwacht.

1 Inleiding

Deze rapportage bevat het verslag van de werkzaamheden van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) over de tweede vier maanden van 2006. Het werkprogramma bevat het programma Milieuplanbureau dat het MNP uitvoert in opdracht van de minister van VROM, en het programma Natuurplanbureau in opdracht van de minister van LNV. De voortgang van de activiteiten die zijn uitgevoerd in het eigen, strategisch onderzoek is in deze rapportage verwerkt.

De rapportage is ingedeeld naar de thema's en programma's die in het MNP-werkprogramma 2006 zijn opgenomen. Bijlage 1 geeft de stand van zaken per 1 september 2006 weer wat betreft de geplande producten en diensten in 2006.

Mede op verzoek van de opdrachtgever is deze voortgangsrapportage vanaf heden voorzien van een managementsamenvatting.

Naar aanleiding van de producten die in de eerste vier maanden van het jaar zijn uitgebracht heeft het MNP drie persberichten en 23 webnieuwsberichten uitgebracht. De website is in deze periode bijna 180.000 maal bezocht (een stijging van circa 380% ten opzichte van dezelfde periode in 2005). Alle publicaties van het MNP zijn openbaar en beschikbaar op de website www.mnp.nl.

2 Nationale milieubeleidsevaluatie en duurzaamheid (NMD)

Om effectief milieubeleid te kunnen ontwikkelen, het gevoerde beleid te handhaven of bij te sturen, hebben beleidsmakers informatie nodig over de huidige staat van het milieu en de verwachte ontwikkelingen. Het team NMD coördineert de totstandkoming van integrale milieu- en duurzaamheidsgerelateerde producten en rapporteert de emissiecijfers. Zo zorgt NMD ervoor dat de wettelijk vastgelegde producten als de jaarlijkse Milieubalans en de periodieke Milieuverkenning tijdig beschikbaar komen voor beleid en politiek.

De activiteiten van NMD zijn ondergebracht in twee programmalijnen:

- wettelijke producten (balansen en verkenningen), en beleidsevaluaties;
- emissieregistratie.

2.1 Wettelijke producten (balansen en verkenningen) en beleidsevaluaties

Milieubalans 2006 en Beoordeling Maatregelenpakket Toekomstagenda Milieu (TM)

Op 23 mei is de Milieubalans, samen met de Beoordeling Maatregelenpakket Toekomstagenda Milieu, aan de pers gepresenteerd en aan staatssecretaris Van Geel aangeboden. De opbouw van de perspresentatie maakte het verschil tussen het effect van vastgesteld beleid (Milieubalans) en voorgenomen beleid (Beoordeling TM) duidelijk. Een dag later werd de Vaste Kamercommissie VROM geïnformeerd over beide publicaties.

Momenteel worden de inhoud en structuur van de Milieubalans 2007 voorbereid, waarbij het moment van uitkomen naar september (voor Prinsjesdag) zal worden verschoven. Op verzoek van DGM zal het MNP in mei 2007 een beknopte VBTB-rapportage leveren waarin aan de hand van een aantal indicatoren de trends in milieudruk en –kwaliteit worden gepresenteerd, evenals een raming voor het bereiken van beleidsdoelen in 2010. In overleg met DGM wordt getracht de aansluiting van de indicatoren op de milieudoelen uit de begroting te verbeteren.

Tweede duurzaamheidsverkenning (DV2)

In verband met de vervroegde verkiezingen op 22 november 2006 heeft staatssecretaris Van Geel het MNP verzocht om een presentatie van de eerste uitkomsten van de DV2 en aansluitend een debat over de rol die de overheid kan spelen in duurzame ontwikkeling (DO). Tegelijkertijd organiseert de Raad voor ruimtelijk, milieu- en natuuronderzoek (RMNO) op verzoek van het Ministerie van VROM op 7 november een stakeholderbijeenkomst over Duurzame Ontwikkeling als input voor de herziening van de Nationale strategie duurzame ontwikkeling. Gezien de synergie tussen beide initiatieven is besloten beide sporen bij elkaar te brengen. Het symposium kent twee hoofddoelen: het organiseren van input vanuit de samenleving voor een herziening van de Nationale strategie DO en bijdragen aan publicitaire en politieke aandacht voor DO en de DV2 in de verkiezingen en daarop volgende formatie.

De DV2 zal in het voorjaar van 2007 verschijnen. Vrijwel alle MNP-teams dragen hieraan bij. Outlines van de beide deelprojecten Nederland Elders en Nederland Later zijn besproken met staatssecretaris Van Geel. Met de directeurs van de andere planbureaus (CPB, RPB en SCP) is hun inzet bij de DV2 besproken. Conclusie was dat het MNP de eerstaangewezene is voor duurzaamheidsvraagstukken en daarmee hoofdverantwoordelijk voor de Tweede duurzaamheidsverkenning. Als deskundigheid van de andere planbureaus nodig is, worden op ad-hocbasis bijdragen geleverd. De staatssecretaris is hiervan inmiddels schriftelijk op de hoogte gesteld.

Nederland later richt zich op de ruimtelijke ontwikkelingen tot 2040 en probeert de eventuele beleidsopgaven terug te vertalen naar beleidsopties in de periode 2010-2020. Hardnekkige problemen die in deze studie naar voren komen, zijn klimaatveranderingen en adaptatie, congestie, biodiversiteit, vestigingsmilieu voor economische activiteiten, kwaliteit van de woonomgeving en het landschap. Op basis van een trendanalyse en de informatie uit de scenariostudie *Welvaart en leefomgeving* is een ruimtelijk beeld voor 2010, 2020 en 2040 geconstrueerd. Via interactieve sessies met actoren in de samenleving zijn met behulp van de kaartbeelden de hardnekkige problemen vertaald naar beleidsopgaven. Vervolgens zijn beleidsopties geïnventariseerd. Wat betreft klimaatverandering en veiligheid zullen de effecten op lange termijn (na 2040) veel groter zijn (zeespiegelstijging). Mist Nederland kansen als in 2010-2020 bepaalde ontwikkelingen nog niet in gang zijn gezet, is er altijd 'tijd genoeg' of zit Nederland in een 'lock-insituatie' (geen weg meer terug)? Nadat voor elke beleidsopgave een ruimtelijke optimalisatie heeft plaatsgevonden, zal een ruimtelijke optimalisatie voor alle opgaven samen plaatsvinden.

Het MNP zal voor het RMNO-symposium mogelijk een duurzaamheidsanalyse uitvoeren op de verkiezingsprogramma's. Hierom zullen dan de enquêtes uit de eerste Duurzaamheidsverkenning worden geactualiseerd en uitgesplitst naar politieke partij. De analyse richt zich op een aantal belangrijke beleidsvelden/thema's en de voorkeur voor en samenhang erin.

Welvaart en leefomgeving (WLO)

De gezamenlijke planbureaus presenteerden dit rapport op 29 september in Den Haag. De resultaten zijn inmiddels gebruikt in de vele publicaties, waaronder de Referentieraming Energie en klimaat, de Quick Scan Kaderrichtlijn Water, de Milieubalans 2006, de zesde Milieuverkenning en verschillende producten van andere planbureaus. Er zijn ook data verstrekt aan ministeries, provincies, adviesraden en maatschappelijke organisaties als het Wereld Natuurfonds. De WLO-data vormen ook de basis voor het scenarioproject van het Besluit Subsidies Investerings Kennisinfrastructuur-programma (BSIK).

Evaluatie MNP4-beleid (transities)

De rapportages van diverse systeemopties (vloeibare biobrandstoffen, visvoer voor viskwekerijen, biograndstoffen voor de chemische industrie, groene diensten in de landbouw, brandstofcelauto's op waterstof verkregen uit zonthermische krachtcentrales en micro-WKK

en de virtuele centrale) zijn afgerond. De rapportage over biobrandstoffen is inmiddels verschenen, de andere verkeren in een afrondende fase, en zullen binnenkort worden uitgebracht. Aan de hand van deze rapportages zal het transitieproces zoals ingezet met het MNP4 worden geëvalueerd. De synthesesrapportage zal in oktober of november 2006 verschijnen.

2.2 Emissieregistratie (ER)

De afgelopen maanden is de ingrijpende herbouw van het informatiesysteem Emissieregistratie (vrijwel) afgerond. De komende maanden zal het systeem worden gevuld met diverse emissiedata (zie hoofdstuk 9).

3 Natuur, landschap en biodiversiteit (NLB)

Het werk van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) op het terrein van natuur, landschap en biodiversiteit vindt deels plaats in het team NLB en deels binnen het werkprogramma van de Expertisegroep Wageningen van de unit Wettelijke Onderzoekstaken (WOT) Milieu en Natuur.

NLB beschrijft en evalueert de effecten van het Nederlandse natuurbeleid. Daartoe bestudeert het de invloed van menselijk handelen op ecosystemen, biodiversiteit en landschap en de betekenis van natuur voor menselijke activiteiten. Het team is verantwoordelijk voor het uitbrengen van de wettelijke producten op natuurgebied zoals de jaarlijkse *Natuurbalans* en de periodieke *Natuurverkenning*. Bovendien is NLB op Europese en mondiale schaal actief in het ontwikkelen van methoden voor het monitoren en rapporteren van biodiversiteit.

De Expertisegroep Wageningen (EGW) is organisatorisch ondergebracht bij de unit WOT Natuur en Milieu, onderdeel van de WUR. De expertisegroep levert bijdragen aan de producten van het MNP. Ook draagt deze groep bij aan de analyse van de kwaliteit van het landelijk gebied, aan de analyse van de maatschappelijke context van het milieu- en natuurbeleid en aan de informatievoorziening en methoden van het MNP.

De activiteiten van NLB zijn ondergebracht in zes programmalijnen:

- Balansen en verkenningen;
- Quick-responsefunctie;
- Landschapsdynamiek;
- Ecologisch onderzoek;
- Natuur en economie;
- Natuur, bestuur en maatschappij.

3.1 Balansen en verkenningen

Natuurbalans 2006

De Natuurbalans 2006 is eind augustus gereed gekomen, en besproken in de RPC. De hoofdlijn in deze balans is de terugblik op de afgelopen vijftien jaar, waarbij de natuurkwaliteit is gerelateerd aan de beleidsdoelen. Zo wordt geconstateerd dat er 20% meer bebouwing (woningen, infrastructuur en glastuinbouw) op het platteland is bijgekomen en dat natuur en landschap steeds eenvormiger worden. De achteruitgang van de biodiversiteit is nog niet voor alle soortgroepen tot stilstand gebracht.

Natuurverkenning 3

Zoals in de vorige voortgangsrapportage is gerapporteerd, zal de derde *Natuurverkenning* niet apart worden uitgebracht, maar als onderdeel van *Nederland Later* (onderdeel van de *Duurzaamheidsverkenning*, zie paragraaf 2.1). Natuur en landschap worden als onderdeel van een verkenning van de toekomstige ontwikkeling van de ruimtelijke structuur van Nederland

in een Europees perspectief opgenomen, met als eindpunten de sociale, economische en ecologische aspecten van duurzaamheid.

Het tweede product in het kader van de Duurzaamheidsverkenning 2, *Nederland Elders*, wordt een rapport met onder meer bijdragen over de ontwikkelingen in de biodiversiteit in ontwikkelingsregio's in de wereld, mede als gevolg van handelsstromen tussen deze regio's en Nederland en de Europese Unie. Tevens worden daarin opties verkend om biodiversiteitsachteruitgang te stoppen.

Ex-ante-evaluaties

Het externe concept van de ex-ante-evaluatie van de Vogel- en Habitatrichtlijnen is voorzien voor november, en ligt op schema. De overige ex-ante-evaluaties (implementatie KRW, en implementatie CBD) zullen conform verzoek LNV in het voorjaar 2007 worden uitgebracht als één thematische verkenning biodiversiteit.

Evaluatie Natuurbeheer

Het MNP voert de regie over de evaluatie van het programma Beheer en van het beheer door Staatsbosbeheer en voert deze in samenwerking met Alterra uit. Het interne concept is inmiddels verschenen. De rapportage is gepland in het voorjaar van 2007.

3.2 Quick-responsefunctie

Op verzoek van het Ministerie van LNV heeft het MNP een actueel overzicht van de mate van verdroging van natuurterreinen opgesteld. Hierbij zijn diverse partijen geraadpleegd (waaronder Alterra en Kiwa).

3.3 Landschapsdynamiek

De aandacht binnen de programmalijs Landschapsdynamiek was vooral gericht op het inbrengen van landschapontwikkelingen 1990-2005 in de *Natuurbalans 2006* (afgerond, zie boven) en ontwikkelingen 2005-2040 in de verkenning van de ruimtelijke structuur (zie *Nederland Later*).

3.4 Ecologisch onderzoek

Ecologische kennis biodiversiteit: modellen en graadmeters

De rapportage over trendcijfers voor de graadmeters voor natuur en landschap is na afstemming met de Directie Natuur van het Ministerie van LNV uitgesteld naar komend voorjaar. Het graadmeter- en modelinstrumentarium (de Natuurplanner versie 3.0) is inmiddels in de voorbereiding van een uiteindelijke overdracht op proef bij Alterra

ondergebracht. Het rapport over gevoeligheidsanalyses met de Natuurplanner is in concept gereed. Vanuit dit programma wordt ook meegedacht in de ontwikkeling van de Gegevensautoriteit Natuur die LNV is gestart.

Internationale biodiversiteit; UNEP Global Biodiversity Outlook (GBO)

In juni heeft het Directoraat Generaal Internationale Samenwerking de opdracht tot analyse van de relatie tussen biodiversiteitsbeheer en armoedebestrijding met twee jaar verlengd.

3.5 Natuur en economie

In dit programma wordt kennis opgebouwd over de economische aspecten van het natuur- en landschapsbeleid. Hiermee wordt de economische component voor de Natuurbalansen en de derde Natuurverkenning ontwikkeld. In juni is het rapport *Methodieontwikkeling kosteneffectiviteit van het Natuurbeleid* uitgebracht met daarin een uitgewerkt voorbeeld voor het natuurdoel 'natte heide'.

3.6 Natuur, bestuur en maatschappij

Voor 2006 zijn twee thema's geselecteerd: Bestuurlijke organisatie van het natuurbeleid en Implementatie van het beleid. Hiervoor zijn enkele projecten gedefinieerd in het onderbouwend onderzoek bij de WUR. Er zijn in de afgelopen periode geen rapportages gereed gekomen.

4 Klimaat en mondiale duurzaamheid (KMD)

KMD evalueert en verkent de mogelijkheden voor het nationale energie- en klimaatbeleid. Ook ondersteunt dit team de Nederlandse overheid in de positionering in het internationale klimaatbeleid op zowel Europees als mondiaal niveau. Het klimaatprobleem heeft een mondiale doorwerking en ook de energievoorziening wordt sterk bepaald door internationale ontwikkelingen en verdelingen. Binnen dit team worden modellen gebruikt voor analyse van mondiale duurzaamheidsvraagstukken, veelal gericht op de EU en bredere internationale instellingen zoals het VN Milieuprogramma, de Wereldbank en OESO.

De activiteiten van KMD zijn ondergebracht in drie programmalijnen:

- Energie- en klimaatbeleid;
- Mondiale duurzaamheid;
- Integrated assessmentmodellering.

4.1 Energie en Klimaat

Duurzame energievoorziening

Op verzoek van het Ministerie van VROM is in de zomer een notitie opgesteld ten behoeve van de EU *High Level Group on Competitiveness, Energy and the Environment* over een duurzame energievoorziening en de neveneffecten en synergie met energievoorzieningszekerheid, concurrentie en milieu.

Interdepartementaal Beleidsonderzoek Klimaat

Op verzoek van het Ministerie van Financiën levert MNP bijdragen aan het interdepartementale beleidsonderzoek (IBO) naar toekomstig klimaatbeleid. De definitieve rapportage wordt verwacht in het najaar 2006.

Opties voor lastenverlichting en het EU-ETS in het post-2012 klimaatbeleid

Het werk voor het interimrapport van het project Wetenschappelijke Assessment en beleidsanalyse Klimaatverandering (WAB), *Opties EU lastenverdeling en emissiehandel* is in overleg met de Ministeries van EZ en VROM later gestart wegens werkzaamheden aan de (bovengenoemde) producten over duurzame energievoorziening en de bijdrage aan het IBO over toekomstig klimaatbeleid. Het eindrapport is nu voorzien in december 2006, en kan daarmee ingebracht worden in de Europese discussie en het onderhandelingsproces over post-2012 en de besluitvorming hierover die plaatsvindt in 2007 en 2008.

Op verzoek van de taakgroep Kyoto-protocol van de ministeries is een projectvoorstel opgesteld voor een assessment over biomassa waaraan de belangrijkste onderzoeksbureaus op dit gebied in Nederland (MNP, UU, WUR, IVM en ECN) deelnemen. Het project zal in september 2006 van start gaan, en het eindrapport opleveren in mei/juni 2007.

4.2 Mondiale duurzaamheid

Voorbereiding GEO-IV

Er is in de afgelopen periode verder gewerkt aan het tweede concept van de *Global Environmental Outlook* (GEO-IV), te publiceren in 2007. Op het eerste concept is in de periode mei - augustus commentaar gekomen. Dit is tijdens een aantal auteursbijeenkomsten verwerkt.

Development and Climate

De afgelopen periode is besteed aan het organiseren van de derde en laatste beleidsworkshop. Onder de titel '*Integrated Development and Climate policies: how to realize benefits at national and international level?*' wordt deze van 20-22 september gehouden. In de volgende Externe voortgangsrapportage volgt de verslaglegging van het gehele project.

OECD Environmental Outlook 2007

Het baseline-scenario tot 2030 is gereed. Op basis van nieuwe economische projecties zijn de definitieve milieueffecten berekend. Hiervoor is gebruik gemaakt van de nieuwe regioversie van IMAGE en TIMER. Op 22 september is over deze projectie gerapporteerd aan de OESO.

Agricultural Assessment (IAASTD)

In juli 2006 is het eerste concept van de Agricultural Assessment uitgekomen. MNP heeft bijgedragen aan de hoofdstukken die ingaan op toekomstige verkenningen. Samen met het landbouweconomische model IMPACT (van International Food Policy Research Institute, IFPRI) staat IMAGE centraal in de kwantitatieve uitwerking van de vier scenario's (die voortborduren op de scenario's van de Millennium Ecosystem Assessment). Op dit moment loopt de internationale review waarvan de resultaten verwerkt gaan worden in een Global Authors' Meeting in november 2006.

4.3 Integrated assessmentmodellering

Modelontwikkeling en externe review

De nieuwe versie van TIMER is gereed en ingezet voor de *OECD Environment Outlook*-berekeningen, zie onder paragraaf 4.2. Het is nu mogelijk om met het hele mondiale modelsysteem, inclusief impactmodellen als GLOBIO voor biodiversiteit analyses te maken. Daarmee is de aansluiting op de vraagstelling van de *OECD Environment Outlook*, vooral de rol van de zogeheten BRIICS landen (de belangrijkste niet-OECD economieën: Brazilië, Rusland, India, Indonesië, China en Zuid-Afrika) sterk verbeterd.

Integrale mondiale watermodellering

Met de WUR is een overeenkomst gesloten om integrale mondiale watermodellering, aansluitend op het MNP-instrumentarium, te gaan ontwikkelen. De ontwikkeling vindt plaats in nauw overleg met de ontwikkelaars van andere onderdelen van IMAGE, die een directe relatie hebben met wateraanbod en -vraag.

IMAGE

De hoofdstukken van het nieuwe IMAGE 2.4-boek zijn geschreven. De definitieve teksten worden in september naar de drukker gestuurd. Het boek zal daarmee gereed zijn voor de wetenschappelijke review begin november.

Global Integrated Sustainability Model (GISMO)

Eind juni is een driedaagse internationale workshop georganiseerd op het MNP over mondiale duurzaamheidsmodellering. Hierbij stonden het International Futures Model (IFs, Barry Hughes van de University of Denver) en GISMO (MNP) centraal. Besproken is op welke wijze de duurzaamheidsmodellering kan worden versterkt met de ervaringen en expertise van beide groepen. De intentie tot samenwerking is vastgelegd in een Memorandum of Understanding tussen IFs en MNP.

Voor GISMO zal MNP ondermeer het IFs-economiemodel gaan gebruiken en dit verder integreren met de andere GISMO-modules. Samen met het bevolkings- en gezondheidsmodel PHOENIX en het energiemodel TIMER zal deze economiemodule de basis gaan vormen van GISMO waarmee de komende maanden de eerste simulaties zullen worden gedaan.

IPCC

De second order draft van het vijfde Assessment Report van IPCC Working Group III is voorbereid, inclusief de samenvattingen en appendices. Deze bijdragen -in totaal circa 1200 pagina's van 160 auteurs- zijn conform de IPCC-planning wereldwijd gereviewd door alle 180 betrokken overheden en 1500 experts.

WG III heeft bijdragen geleverd aan het opstarten van het syntheserapport (een rapport dat de uitkomsten van alle drie Working Groups in onderling verband samenvat). Dit rapport moet in oktober 2007 worden vastgesteld.

In de plenaire besluitvormende jaarvergadering van IPCC (mei 2006) is besloten dat WG III zal zorgdragen voor een expert meeting over scenario's voor de periode na het vierde Assessment Report (september 2007) en voor de productie van een *technical paper* (qua omvang vergelijkbaar met een *special report*) over de scenario's uit de drie IPCC-werkgroepen (2008), ook ten behoeve van toekomstig post-AR4-scenariowerk.

Aan het Ministerie van VROM is aanvullende financiering gevraagd voor het voorbereidende werk aan het Syntheserapport en de post-AR4-scenario's, omdat die werkzaamheden niet in de oorspronkelijke TSU-begroting waren opgenomen. Hierover is medio september 2006 nog geen besluit genomen.

De reguliere verslaglegging over tweede helft 2005 en eerste halfjaar 2006 heeft plaatsgevonden via IPCC en is besproken met de opdrachtgever.

5 Luchtkwaliteit en Europese duurzaamheid (LED)

Het team LED evalueert en verkent de luchtkwaliteit op zowel nationaal als Europees niveau. De nadruk ligt hierbij op verzuring, fijn stof en ozonvorming. Daarnaast is binnen dit team duurzame ontwikkeling in Europa een belangrijk onderwerp. LED beoordeelt de effectiviteit van nationaal en Europees beleid (Brussel) op het gebied van luchtkwaliteit en ondersteunt de ontwikkeling van nieuw beleid. Het team onderhoudt nauwe banden met het Europees Milieuagentschap EEA in Kopenhagen.

De activiteiten van LED zijn ondergebracht in vier programmalijnen:

- Europese duurzaamheid;
- Nationale beleidsevaluatie en integrale analyse luchtkwaliteit;
- EEA European Topic Centre on Air and Climate Change (ETC-ACC en NFP);
- Co-ordination Center for Effects (CCE).

5.1 Europese duurzaamheid

Beoordeling nieuwe commissievoorstellen

In deze periode is het actieplan Biodiversiteit beoordeeld. Deze beoordeling is samen met ander MNP-materiaal gepresenteerd op de Greenweek van de Commissie (30 mei – 2 juni 2006), die in het teken stond van biodiversiteit. Daarnaast is een beoordeling voorbereid van de Europese Bodemstrategie. De publicatie van de bodemstrategie vond eind september plaats.

SustainabilityA-test

Op 20 juni is in Brussel het EU-project SustainabilityA-test afgerond met de lancering van de website www.sustainabilityA-test.net. De website geeft beleidsmakers en wetenschappers overzicht op de diverse tools die beschikbaar zijn voor het doen van impact assessments voor duurzaamheid, in verschillende fasen van de beleidscyclus. Het integratie- en syntheserapport van dit project zal in augustus zijn afgerond.

Europese duurzaamheidsmodellering

Met IIASA zijn nieuwe afspraken gemaakt over het inbouwen van de RAINS-NL-features in de nieuwste versie van RAINS. De berekening voor verzuring binnen RAINS-NL is volledig in overeenstemming gebracht met de berekeningswijze zoals die in Europees kader wordt gehanteerd.

5.2 Nationale beleidsevaluatie en integrale analyse luchtkwaliteit

Evaluatie Europees luchtbeleid

In opdracht van het Europese Parlement heeft het MNP met het Britse Institute for European Environmental Policy (IEEP) een beoordeling gemaakt van de consequenties van nieuwe voorstellen van het Europese Parlement, de Raad en de Europese Commissie voor een luchtkwaliteitsrichtlijn. Het rapport is op 12 september aan het EP gestuurd. De conclusie was dat de voorgestelde jaarnorm voor PM₁₀ scherper is dan de PM₁₀-dagnorm en de PM_{2,5} norm. Mede naar aanleiding van het rapport heeft het parlement nu de PM₁₀-jaarnorm wat versoepeld zodat alle normen min of meer gelijkwaardig zijn, en desgewenst later besloten kan worden tot een versimpeling van het normenstelsel.

Implementatie NEC-richtlijn 2010

Eind juni is het rapport *Haalbaarheid nationale emissieplafonds in 2010* naar de Tweede Kamer gestuurd. Het rapport bevat 1) een update van de emissieramingen voor 2010 en 2020, een samenvatting van nieuwe inzichten in de emissieprognoses voor 2010, 2) een overzicht van opties en kosten, 3) het natuur- en gezondheidseffect van het halen van de NEC-plafonds in 2010 en 4) het effect van de voorgestelde plafonds uit de thematische strategie in 2020 op de milieukwaliteit. De conclusie is dat het NO_x-plafond niet in 2010, maar rond 2015 gehaald zal worden. De emissies van SO₂ en NH₃ dreigen na 2010 weer toe te nemen, indien nieuwe elektriciteitscentrales vooral steenkool zullen gebruiken en de handel in zuivel en vlees verder wordt geliberaliseerd. Het rapport bevat de basisinformatie voor het politieke proces dat moet leiden tot een uitvoeringsnotitie over de realisatie van de NEC-afspraken.

Ontwikkeling NEC-richtlijn 2020

In de aanloop naar de afspraken over de NEC-richtlijn voor 2020 is de Nederlandse toekomstverwachting tot 2020 in de RAINS-database gezet (RAINS is het model dat wordt gebruikt voor de internationale onderhandelingen). Die baseline is gebaseerd op het GE-scenario uit de studie *Welvaart en leefomgeving* van de gezamenlijke planbureaus. De baseline die door de Europese Commissie is opgesteld gaat uit van een aanzienlijk lagere koleninzet, meer energiebesparing en minder diesel. De baseline van de Commissie leidt tot minder hoge emissies in 2020 in Nederland. In de komende maanden wordt geïnventariseerd welke maatregelen op het gebied van lucht en klimaat mogelijk zijn en worden scenario's gedraaid die tegen zo laag mogelijke kosten een zo groot mogelijke bescherming bieden van mens en natuur in Europa.

Beoordeling Nationaal samenwerkingsprogramma lucht (NSL)

MNP ontwikkelde met TNO, DHV en Goudappel Coffeng een methodiek om salderingsprojecten te kunnen beoordelen in het kader van het Nationaal samenwerkingsprogramma luchtkwaliteit (NSL). Daarnaast zijn de generieke projecten

beoordeeld die in het kader van NSL zijn geformuleerd. Daaruit blijkt dat er momenteel voldoende aanvullende generieke maatregelen zijn geformuleerd om voorgenomen bouwprojecten doorgang te kunnen laten vinden. In oktober/november zal MNP een beoordeling geven van de door Goudappel Coffeng ontwikkelde saneringstool.

Modelinstrumentarium Lucht

Het bureau EzGov heeft een analyse gemaakt van de productie- en datalogistiek bij het maken van concentratiekaarten voor luchtverontreiniging. De lijst met verbeteringspunten is inmiddels opgepakt. De resultaten van de internationale audit van de luchtmodellen zijn eveneens omgezet in concrete acties. Een samenwerkingsovereenkomst met het RIVM voor ontwikkeling en beheer van het OPS-model is in ontwikkeling. Een nieuwe tool is ontwikkeld voor de gegevensverstrekking aan derden (achtergrondconcentraties of –depositie voor een bepaald gebied zonder de emissies van bepaalde sectoren in dat gebied). De geactualiseerde ruimtelijke verdelingen voor verkeer zijn nu op het hoogst beschikbare resolutieniveau (1x1 km²) in de emissiebasisbestanden opgenomen.

Stratosferisch ozon

Voor het WMO/UNEP 2006 *Assessment Report* is het hoofdstuk over *Projections and impacts* aangeleverd. Het rapport is optimistisch over het geleidelijke herstel van de ozonlaag. Meteorologische variabiliteit zorgt ervoor dat het gat in ozonlaag boven de polen sterke fluctuaties blijft vertonen.

Verzuring

MNP heeft een rapport uitgebracht over de herberekening van de deposities van potentieel zuur en stikstof in Nederland voor de periode 1981-2002. De nieuwe, consistente reeks heeft geen gevolgen voor eerdere beleidsadviezen.

Effectiviteit van Europees en nationaal luchtbeleid

Het rapport *Kosteneffectiviteit van een strenger nationaal en Europees fijnstofbestrijdingsbeleid – Een potentieelverkenning tot 2020* is in conceptvorm rondgestuurd voor commentaar. Op basis van de reacties zal de beleidssamenvatting verder worden aangescherpt. Het rapport zal in december verschijnen.

Ook het rapport *(On)gelijk speelveld met betrekking tot milieuregelgeving? – Een verkenning van mogelijke effecten voor de concurrentiepositie* is in conceptvorm gereed en rondgestuurd voor commentaar. Ook dit rapport zal in december verschijnen.

Europese Benchmark Indicatoren (EBI)

MNP heeft een database, grotendeels samengesteld uit internationaal beschikbare statistieken, via internet beschikbaar gesteld die het mogelijk maakt structuur en nuance aan te brengen in het beoordelen en vergelijken van de milieuprestaties van EU-landen. Uit dit MNP-overzicht van indicatoren blijkt dat in Nederland de milieukwaliteit vaak onder het EU15-gemiddelde

ligt, er bovengemiddeld veel schone technologie wordt ingezet en de voortgang tot Europese beleidsdoelen gemiddeld is.

5.3 Europees thematisch centrum voor lucht en klimaat (ETC/ACC) en National Focal Point (NFP)

Europees thematisch centrum voor lucht en klimaat (ETC/ACC)

MNP leidt binnen het ETC/ACC een consortium van elf partnerinstituten en twaalf geassocieerde instellingen. De werkzaamheden zijn vooral gericht op harmonisatie en kwaliteitsverbetering van emissie- en luchtkwaliteitsgegevens die gebruikt worden bij de evaluatie van het Europese lucht- en klimaatbeleid. Het ETC heeft in de afgelopen periode de volgende drie publicaties uitgebracht:

- Air quality and ancillary benefits of climate change policies;
- Ozone Web;
- Annual European Community greenhouse gas inventory 1990-2004 and inventory report 2006.

Het overzichtsrapport *Air Pollution in Europe* is enige tijd vertraagd omdat besloten is de meest recente data (2004) mee te nemen in het rapport. Deze data zijn medio 2006 beschikbaar gekomen. Het overzichtsrapport komt begin 2007 uit.

MNP blijft ETC/ACC

Het EEA heeft in juni de offerte van MNP voor de ETC/ACC-werkzaamheden in de periode 2007-2010 geaccepteerd. Daarmee blijft MNP ook voor de komende jaren het Europees thematisch centrum voor lucht en klimaat.

National Focal Point (NFP)

MNP is voor Nederland National Focal Point (NFP) voor het European Environment Agency (EEA). Het NFP heeft als taak het opstellen en uitvoeren van het EEA-werkprogramma te begeleiden en het Nederlandse deel van EIONET (het digitale netwerk van het EEA) te organiseren in samenwerking met negen andere nationale instituten. Het NFP draagt bij aan de ondersteuning van het EU-(milieu)beleid door het EEA. In de periode mei-augustus 2006 zijn 26 acties uitgevoerd of gestart. Deze acties betroffen zeven reviews van conceptrapporten, zes deelnames aan EEA-workshops, negen leveringen van gegevens en vier overige acties. Onderwerpen betroffen onder andere klimaat, ozon, landbouw en bodem.

5.4 Netwerk UNECE en het Coordination Centre for Effects (CCE)

Coordination Centre for Effects (CCE)

Het CCE heeft in samenwerking met TNO, Alterra, en EMEP gewerkt aan het rapport *Emissions, deposition, critical loads and exceedances of heavy metals*. Het rapport wordt in december gepresenteerd in de Executive Body van de Conventie voor grensoverschrijdende luchtverontreiniging.

Het CCE nam deel aan de Task Force on Heavy Metals in Ottawa, 8-12 mei 2006 en heeft bijgedragen aan het *Sufficiency and Effectiveness Report*. Dit rapport heeft tot doel om het materiaal en de kennis te beoordelen over de effecten van depositie van zware metalen. Deze kennis kan worden ingezet bij een besluit over de herziening van het zware-metalenprotocol.

Het CCE heeft met de meewerkende nationale instituten een werkplan vastgesteld voor het effectenwerk dat in de periode 2006-2011 voor de Conventie voor grensoverschrijdende luchtverontreiniging moet gebeuren. Dit plan is gepresenteerd op de CCE-workshop en goedgekeurd door de Working Group on Effects.

De Europese Commissie heeft op 14 augustus besloten tot co-financiering van een Europees consortium, waaronder het CCE, dat tot doel heeft de toepassing van kennis rond integrale modellering (RAINS) tot 2011 te waarborgen. Het betreft de invoer voor modelberekeningen die nodig zijn voor de verdere ontwikkeling van de Thematische strategie luchtverontreiniging van de Europese Commissie. Daarmee speelt het CCE een belangrijke rol in de evaluatie van het Europese luchtbeleid, zowel in Brussel als in Genève.

Task Force on Integrated Assessment Modelling (TFIAM)

Onder voorzitterschap van MNP ging de aandacht van de halfjaarlijkse TFIAM-vergadering uit naar de status van de Europese integrated assessment modellering en data ten behoeve van de review en mogelijke revisie van het Gotenburgprotocol, en naar de status van nationale modellen die met deze Europese modellen geschakeld kunnen worden. Nationale modellen geven aan dat de luchtproblematiek lokaal ernstiger is dan met RAINS wordt berekend. Anderzijds berekenen zij een groter lokaal effect van generieke (verkeers-) maatregelen. De voorlopige conclusie van de review van het Gothenburgprotocol (1999) is dat de problematiek van verzuring, eutrofiëring, ozonvorming en fijn stof ernstiger is dan in 1999 werd gedacht, dat de huidige beleidsinspanningen 'no-regret' zijn, maar ontoereikend om de nagestreefde beschermingsniveaus te bereiken.

6 Ruimte, infrastructuur en mobiliteit (RIM)

Milieukwaliteit, natuurkwaliteit en kwaliteit van de leefomgeving worden sterk bepaald door de inrichting in Nederland. Dit team analyseert zowel de ruimtelijke relatie tussen deze kwaliteiten onderling, als tussen milieukwaliteit en economische activiteiten (wonen, werken, verkeer) en de milieueffecten van het nationale ruimtelijk beleid. Een belangrijk aandachtsveld binnen dit team zijn de milieueffecten van het nationale verkeers- en vervoersbeleid.

De activiteiten van RIM zijn ondergebracht in drie programmalijnen:

- Infrastructuur en mobiliteit;
- Water en ruimte;
- RO-beleidsanalyse, afwegingsmethoden en gebiedsgericht beleid.

6.1 Infrastructuur en mobiliteit

MNP-promotie

Een medewerker heeft zijn proefschrift over *Accessibility, land use and transport* afgerond en succesvol verdedigd. Het proefschrift draagt bij aan de discussie rond goede beoordelingsmethoden voor bereikbaarheid en het verschaft inzicht in bereikbaarheidseffecten van ruimtelijke en infrastructuurprojecten.

Beoordeling FES-claims (Fonds Economische Structuurversterking)

In het kader van de FES-ronde zijn claims rond luchtkwaliteit beoordeeld. Het beeld van de claims voor lokale saneringsmaatregelen en ‘retrofit roetfilters vrachtvoertuigen’ is gemengd, het claimonderdeel voor maatregelen voor de Tweede Coentunnel en de Westrandweg is als ongunstig beoordeeld. De resultaten zijn opgenomen in de CPB-publicatie *Beoordeling projecten ruimtelijke economie, innovatie en onderwijs. Analyse ten behoeve van de FES-meevaller 2006*.

Second opinion emissiefactoren

MNP heeft op verzoek van V&W een second opinion uitgevoerd op nieuwe TNO-emissiefactoren voor snelwegen (TNO heeft deze opgesteld in opdracht van het Ministerie Verkeer en Waterstaat). De conclusie is dat de nieuwe geschatte factoren voldoende betrouwbaar zijn voor luchtkwaliteitsberekeningen rond snelwegen.

6.2 Water en Ruimte

Evaluatie implementatie Kaderrichtlijn Water (KRW)

Aansluitend op de publicatie *Welke ruimte biedt de kaderrichtlijn Water? - Een quick scan* uit februari 2006 zijn verschillende publicaties uitgebracht waaronder een Engelse samenvatting: *Flexibility in the European Water Framework Directive? A quick scan of changes, challenges and chances in the Netherlands* (juni 2006). Daarbij is extra aandacht besteed aan de positie van Nederland in Europa. Zoals in de eerste externe voortgangsrapportage gemeld, is gezien de huidige fase van de implementatie van de KRW, in overleg met DGW besloten in 2006 geen vervolgstudie uit te voeren. In plaats hiervan voert het MNP op verzoek van DGW en in samenwerking met het Centrum onderzoek economie lagere overheden (COELO) een onafhankelijke audit uit betreffende de Waterbeheer 21ste eeuw opgave (WB21). Zie onder.

Audit Waterbeheer 21ste eeuw: versnelde analyse opgave wateroverlast

In verband met de val van het kabinet zal overleg van het Landelijk Bestuursoverleg Water (LBOW) rond de financiële opgaven voor de Decemhernota 2006 eerder plaatsvinden. Op verzoek van DGW heeft het MNP de analyse van de wateroverlastopgave (onderdeel van de overkoepelende Audit WB21) ook versneld uitgevoerd. De uitgevoerde analyse van de wateroverlastopgave in de regionale watersystemen is gebaseerd op informatie afkomstig van de 26 waterschappen. De resultaten en conceptrapportage zijn gepresenteerd in de Klankbordgroep van het project Audit WB21 en in de Regiegroep LBOW (het ambtelijk voorportaal van het bestuurlijke LBOW-overleg).

Uit de analyse blijkt dat de totale financiële opgave (2,5 miljard euro tot 2050) gebaseerd is op zeer uiteenlopende aannames en keuzes binnen de verschillende waterschappen en dus geen eenduidig beeld geeft van de wateroverlastopgave in Nederland. De voorgestelde maatregelen betreffen vooral bergen (80%); de overlap met andere doelen (EHS, KRW) in de financiële opgave is beperkt (15%). Daarmee is de integraliteit van de voorgestelde maatregelen in deze fase van het planvormingsproces nog beperkt. De Regiegroep heeft het rapport goedgekeurd en het is doorgestuurd naar het LBOW voor het overleg op 11 september, waar onder andere gesproken wordt over de financiële afstemming ILG en de wateropgaves in het landelijk en stedelijk gebied.

6.3 RO-beleidsanalyse, afwegingsmethoden en gebiedsgericht beleid

Doelbereikingsmonitor Nota Ruimte

Het eindrapport van de studie *Monitor Nota Ruimte. De opgave in beeld*, is gepubliceerd. Hoofdconclusie is dat de rijksoverheid zichzelf met de Nota Ruimte voor een aanzienlijke opgave stelt. Om de doelstellingen van die nota te realiseren, moeten de ontwikkelingen van de afgelopen jaren op tal van gebieden worden bijgestuurd. Zo gaat de verstedelijking ten

coste van de groene ruimte, de kwetsbaarheid voor overstromingen en wateroverlast neemt toe en de diversiteit van stedelijke centra neemt af.

Verrommeling in beeld

Het rapport *Verrommeling in beeld - Kaartbeelden van storende elementen in het Nederlandse landschap* is op 23 augustus verschenen. De Nota Ruimte geeft aan dat het Nederlandse landschap verrommelt. Maar wat is verrommeling nu precies en waar komt het voor? Dit rapport biedt kaartbeelden van de verrommeling in Nederland op basis van landsdekkende databestanden van verrommelende elementen in het landschap. Verrommeling blijkt vooral voor te komen in de Kop van Noord-Holland, langs de westflank van de Randstad en in Noord-Brabant en Limburg.

7 Landbouw en duurzaamheid landelijk gebied (LDL)

Hoe kan het landelijk gebied zich duurzaam ontwikkelen? Deze vraag staat centraal binnen LDL. Dit team analyseert en evalueert de kwaliteit van het landelijk gebied (emissies en milieukwaliteit) in relatie tot het gevoerde en voorgenomen beleid. Relevant daarbij zijn het Europese en mondiale landbouwbeleid, het gebiedenbeleid en het milieu-, natuur- en ruimtebeleid. Specifiek op de agenda staat het Nederlandse mestbeleid. Ook is er aandacht voor de verhouding tussen milieunormen en milieukwaliteit van oppervlaktewater, grondwater en bodem.

De activiteiten van LDL zijn ondergebracht in twee programmalijnen:

- Emissies en milieukwaliteit;
- Landbouw en landelijk gebied.

7.1 Emissies en milieukwaliteit

Evaluatie mestbeleid

Op 24 maart heeft het Ministerie van LNV een formeel verzoek gedaan aan het MNP om de synthese van de Evaluatie Meststoffenwet 2007 uit te voeren. Hierop heeft MNP positief gereageerd. De datum van oplevering is voorlopig voorzien voor september 2007.

De WUR heeft op 7 juli een offerte uitgebracht voor de ex-ante-evaluatie van de Meststoffenwet, als onderdeel van de Evaluatie Meststoffenwet 2007. Het MNP participeert hierin. De opdracht om de ex-ante-evaluatie uit te voeren wordt in september verwacht.

Het advies van de Commissie Deskundigen Meststoffenwet *Inzet van modellen voor evaluatie van de meststoffenwet 2007* is in mei uitgekomen in de reeks WOT-rapporten van de WUR.

Integraal stikstof

MNP heeft op 2 mei 2006 ECN opdracht gegeven voor uitvoering van het onderzoek *Stikstofbeleid en klimaat* in het kader van NRPPC-WAB (National Research Programme on Climate Change - Wetenschappelijke Assessment en Beleidsanalyse klimaatverandering). Het MNP levert zelf ook een bijdrage aan dit ECN-onderzoek. Centraal in dit onderzoek staan de dwarsverbanden tussen de stikstof- en koolstofcyclus zowel vanuit oogpunt van beleid als effecten. Dit onderzoek wordt uitgevoerd op verzoek van het Ministerie van VROM en eind 2006 opgeleverd.

In het kader van de bijdrage aan het door de EU aan WUR/EuroCare consortium opgedragen *EU service contract: integrated measures in agriculture to reduce ammonia emissions* heeft MNP een review uitgevoerd van de eerste projectresultaten. Het eindrapport wordt opgeleverd rond maart 2007.

Ammoniak

Het gezamenlijke LEI-MNP-rapport *Economische gevolgen van aanpassingen in het ammoniakbeleid voor de intensieve veehouderij: onderzoek naar de economische en milieuaspecten van Intern Salderen, versoepeling van de WAV en (gedeeltelijk) uitstel van de AMvB huisvesting*, waarvan publicatie was voorzien in mei, is begin september officieel gepubliceerd. In de tussentijd werd er beleidsmatig al regelmatig uit het rapport geciteerd, in verband met besluitvorming door het kabinet over aanpassing van het ammoniakbeleid.

Het rapport stelt dat dan de jaarlijkse ammoniakemissies netto met 7 kiloton zou toenemen, wanneer de AMvB Huisvesting middelgrote varkens- en pluimveebedrijven niet meer vóór 2010 zou verplichten hun vee in emissiearme stallen onder te brengen. Dit zal het halen van het NEC-plafond voor ammoniak in gevaar brengen. De voorgestelde versoepeling van de Wet ammoniak en veehouderij, beperking tot zeer kwetsbare gebieden, heeft een verwaarloosbare bijdrage. Intern, per bedrijf, emissies salderen kan tot grote kostenbesparingen leiden, terwijl de ammoniakemissie beperkt met 0,7 kiloton groeit.

Voor het rapport *Ammoniak, de feiten* zijn voor alle hoofdstukken teksten aangeleverd door de partners Alterra en Universiteit van Nijmegen. Medio oktober zal een eerste concept van het integrale rapport beschikbaar komen. Aangezien in het rapport ook opties voor het ammoniakbeleid aan de orde komen, wordt waarschijnlijk in november een workshop met de landbouwsectoren gehouden om de ideeën te toetsen.

Evaluatie Nota Duurzame Gewasbescherming

Op 25 augustus is het eerste externe concept van het syntheserapport *Evaluatie Nota Duurzame Gewasbescherming* naar de onderzoeksinstituten gestuurd die middels de deelprojecten Milieu, Economie en Voedselveiligheid hebben bijgedragen. Medio september vindt een briefing aan beleidsambtenaren plaats en eind september volgen bijeenkomsten met de maatschappelijke en de wetenschappelijke klankbordgroep. Definitieve oplevering is uitgesteld tot december, maar het definitieve concept zal half oktober worden opgeleverd.

Maatschappelijke kosten-batenanalyse Bodemsanering (MKBA Bodemsanering)

De MKBA Bodemsanering ligt op schema om eind oktober opgeleverd te worden. Op diverse terreinen zijn deelopdrachten uitgezet om kosten en baten in beeld te brengen (gezondheid, drinkwater/grondwater, ecologie, grondprijzen/huizenprijzen/locatie-ontwikkeling). Dit gebeurt aan de hand bijna twintig representatieve cases. Uiteindelijk worden de deelopdrachten opgeschaald naar de totale bodemsaneringsoperatie, op basis van combinatie van verontreiniging, huidig en mogelijk toekomstig bodemgebruik.

7.2 Landbouw en landelijk gebied

EUruralis

De bouw van EUruralis versie 2.0 ligt op schema. MNP besteedt samen met het Ministerie van LNV veel tijd aan de promotie van het modelinstrumentarium en onderzoekt de mogelijkheden voor samenwerking met andere EU-landen of met de Europese Commissie. Eind november zal EUruralis 2.0 tijdens een conferentie van Plattelandsdirecteuren EU in York, Engeland, worden gepresenteerd.

Scenar 2020

Een eerste concept van het rapport voor de studie ‘Scenar 2020’, gericht op verkenning van het Europese platteland, is in juli geleverd.

8 Leefomgevingskwaliteit (LOK)

In het team Leefomgevingskwaliteit staat de vraag centraal hoe de milieukwaliteit in de bebouwde omgeving zich duurzaam kan ontwikkelen. LOK analyseert effecten van beleidsopties op de lokale milieukwaliteit en evalueert bijdragen hieraan van het gevoerde beleid. Het team beschrijft de toestand van de milieukwaliteit in de leefomgeving en de mate van blootstelling van de bevolking aan vooral luchtverontreiniging, geluidhinder en externe veiligheid. Belangrijk daarbij zijn de mogelijke gezondheidseffecten en -risico's van de diverse milieuaspecten voor de mens.

De activiteiten van LOK zijn ondergebracht in twee programmalijnen:

- Fysieke leefomgevingskwaliteit;
- Gezondheid, welzijn en leefbaarheid, en integrale leefomgeving.

8.1 Fysieke leefomgeving

Begin juni is het rapport *Opties voor Schipholbeleid – balans tussen binnen- en buitengebied* uitgebracht. In dit rapport concludeert het MNP dat het niet mogelijk is om gelijktijdig Schiphol te laten groeien, de geluidsoverlast en risico's in het binnengebied te stabiliseren en de geluidsoverlast in het buitengebied aanzienlijk te verminderen. Uit eerder onderzoek is gebleken dat een aanzienlijke groei van het luchtvaartverkeer binnen de huidige normen van Schiphol mogelijk is (*Het milieu rond Schiphol 1990-2010 - Feiten en Cijfers*, MNP 2005). Dat kan echter niet gepaard gaan met een substantiële vermindering van de geluidsoverlast in het buitengebied. De belangrijkste conclusies van dit nieuwe rapport zijn verder:

- Indien een effectief beleid voor het buitengebied wordt uitgevoerd, is bij een groei van 420.000 nu naar ruim 600.000 vliegbewegingen in 2020, een afname mogelijk van het aantal mensen dat ernstige geluidhinder ondervindt met 45.000 en kan het aantal mensen met ernstige slaapverstoring met 60.000 dalen. Dit is ook gunstig voor de omvang van de externe veiligheidsrisico's, het ruimtebeslag en de milieukosten van het vliegverkeer. De prijs die daarvoor betaald moet worden is een nettotoename van enkele duizenden woningen met een hoge geluidbelasting in het binnengebied. In dit gebied zijn de geluidsniveaus en de risico's van het vliegverkeer het hoogst, maar in dit gebied woont slechts 2 tot 3% van de omwonenden die geluidsoverlast ervaren.
- Toename van de milieubelasting van het vliegverkeer leidt tot extra gezondheidseffecten en risico's en kan ertoe leiden dat de kosten voor woningisolatie, ruimtebeslag en waardedaling van woningen niet meer opwegen tegen de baten van de extra reismogelijkheden voor de Nederlandse consument. Met een steeds strenger wordende norm voor het buitengebied, kan worden bereikt dat innovaties maximaal worden ingezet en er steeds minder gevlogen wordt over gebieden waar (veel) mensen wonen.
- De door het kabinet voorgestelde saldering met behoud van de huidige bescherming van het binnengebied biedt niet de beoogde groeimogelijkheden voor het vliegverkeer. Aanpassing van de grenswaarden op de handhavingpunten is alleen effectief als deze ondergeschikt wordt gemaakt aan verbeteringen in het buitengebied.

8.2 Gezondheid, welzijn en leefbaarheid, en integrale leefomgeving

Persistent Organic Pollutants (POPs)

In het kader van de *Task Force on Health* van de WHO (TFH-WHO) heeft MNP een bijdrage geleverd aan het advies over de POP's die moeten worden opgenomen in het POP-beleidsprotocol. De *Executive Body* van de UNECE (Task Force on POPs) had hierom gevraagd, aangezien het relevante besluit hierover (UNECE LRTAP EB Decision 1998/2 para 2b) voor meerdere uitleg vatbaar bleek en stakeholders andersoortig beleid bepleitten dan het protocol beoogt. Volgens de TFH-WHO is opname van een POP in het protocol te adviseren als op basis van de intrinsieke eigenschappen van de stof en de (mede afhankelijk van transport en bioaccumulatie op den duur te verwachten) blootstelling het optreden van effecten waarschijnlijk wordt. Gezien het doel van het protocol is een actueel waargenomen gezondheidseffect niet noodzakelijk. Dit kan substantiële beleidsmatige gevolgen hebben, wanneer hierdoor meer POP's onder het protocol zullen vallen.

Gezondheidsaspecten fijn stof

MNP heeft de Milieucommissie van het Europese Parlement nadere toelichting gegeven over diverse gezondheidsaspecten rondom de fijnstofproblematiek. Het advies, conform wat eerder al in MNP-rapportages was vermeld, betrof de aftrek van natuurlijke bronnen zoals zeezout, de betekenis van de PM₁₀-grenswaarde voor het 24-uursgemiddelde, de negatieve gezondheidseffecten die zijn verbonden aan sommige natuurlijke bronnen in combinatie met vervuilende stoffen, en de gezondheidseffecten van bodemstof.

Risico-inventarisatie milieufactoren

Het vervoltraject van het project Nuchter omgaan met risico's richt zich in 2006 op een risico-inventarisatie en op de fysieke omvang, de kosten en de beleving van risico's van milieufactoren. Dit sluit goed aan bij de beleidslijn voor de uitwerking van, één van de hoofdlijnen van de Toekomstagenda Milieu (TM) van het Kabinet voor modernisering van het risicomanagement (een 'nuchtere afweging van kosten en baten'). De uitkomsten van het project kunnen dan ook dienen als input voor de 1e voortgangsrapportage van de Toekomstagenda Milieu, die is voorzien begin 2007. In 2007 zal een verdere uitwerking voor diverse risicocategorieën in de vorm van (M)KBA's plaatsvinden.

Mondiale duurzaamheidsscanner

Per 1 september wordt gewerkt aan de PHOENIX-gezondheidsmodule voor de mondiale duurzaamheidsscanner. Dit project *From Dollar to DALY* heeft tot doel de keten van investeringen (bijvoorbeeld voor watervoorziening) tot de effecten op gezondheidssuitkomsten beter te beschrijven.

9 Informatievoorziening en methodologie Planbureau (IMP)

Het team IMP beheert een groot deel van de milieu- en natuurinformatie van het MNP. Veel informatie wordt verwerkt in het online Milieu- en Natuurcompendium dat ook dient als basis voor de jaarlijkse Milieubalans en Natuurbalans. Een ander voorbeeld is het informatiesysteem van de Emissieregistratie. Het team IMP adviseert over de methoden en technieken bij het analyseren en presenteren van informatie en bij het verkennen van toekomstige ontwikkelingen. Belangrijke producten zijn de *Leidraad 'Omgaan met onzekerheden'* en de catalogus met informatie over alle modellen die bij het MNP gebruikt worden.

Informatiemanagement

Op het gebied van informatiemanagement heeft de MNP-verzelfstandiging en overgang naar het Ministerie van VROM diverse consequenties. Een actualisatie van de MNP-strategie informatievoorziening is in voorbereiding en zal voor eind 2006 zijn beslag krijgen. Over het VIDI-project (VROM-informatie digitaal) heeft het Ministerie van VROM in het MNP-managementteam een presentatie gegeven. In vervolg daarop zal een MNP-werkgroep in overleg met het VROM-projectteam uitzoeken hoe en in welke mate het MNP zich bij dit VIDI-traject voor de digitalisering van papierstromen zal gaan aansluiten. Verder zijn en worden in overleg met het Ministerie van VROM voor verschillende andere onderwerpen praktische afspraken uitgewerkt. Deze omvatten de optimalisatie van de MNP-toegang tot relevante VROM-informatiesystemen en de invulling van MNP-informatiebeveiliging in relatie tot het VROM-beleid. Daarnaast is afgesproken dat MNP een zelfstandige regeling uitwerkt voor een passende ICT-dienstverlening op basis van de specifieke MNP ICT-architectuur gericht op intensieve externe samenwerking. Waar mogelijk en zinvol zal van VROM-raamcontracten gebruik worden gemaakt.

Omgaan met onzekerheden

De samen met CPB en RAND Europe, en met steun van diverse ministeries (EZ, FIN, LNV, VROM), georganiseerde conferentie over het verantwoord omgaan met onzekerheden in besluitvorming en over de communicatie over onzekerheden vanuit wetenschap naar beleid was een succes. Aan een vervolg gericht op integrale risicoanalyse wordt in overleg met het Ministerie van VROM gewerkt. Later in 2006 zullen een praktische leidraad voor communicatie over onzekerheden en een stijlguide voor participatie van stakeholders verschijnen. Tevens zal in de komende maanden voor een aantal beleidsdossiers de aanpak inzake omgaan met onzekerheden in Nederland / Europa en de Verenigde Staten onderling worden vergeleken in een trans-Atlantisch samenwerkingsproject.

Gegevensvoorziening

Voor de stroomlijning van de nationale geo-informatievoorziening (geodata en GIS) zoekt het MNP aansluiting bij VROM-initiatieven op dit gebied. MNP zal daarbij voor actieve

kennisinbreng zorgen. Dit raakt ook de interne VROM-samenhang op dit vlak, de GIS-samenwerking van het MNP met het RIVM, en de wens van het Ministerie van VROM voor een MNP-rol bij het beheer van digitale ruimtelijke plannen. Onder de overkoepelende IPO-RIJK-MNP-RIVM-structuur heeft een werkgroep voor sturing van monitoring besluiten voorbereid over kosteneffectieve monitoring. Verdere vormgeving van een samenhangende sturing van monitoring van milieukwaliteit vanuit beleidsmatig en kennisperspectief en aanscherping van de rol daarbij van de stuurgroep is nodig.

Stijlgids Communicatie over onzekerheden

In mei 2006 heeft het Copernicus Instituut van de Universiteit Utrecht ten behoeve van het MNP een eindconcept afgerond van het rapport *Uncertainty Communication: Issues and Good Practice*. Dit rapport kan als een soort stijlgids voor onzekerheidscommunicatie gebruikt worden binnen het MNP en elders. Op basis van het Engelstalige rapport zal verder gewerkt worden aan een handzame Nederlandstalige stijlgids die breed zal worden uitgezet binnen het MNP (geplande opleverdatum: december 2006).

Modellen

Na een succesvolle externe internationale wetenschappelijke audit over MNP-luchtkwaliteitmodellen wordt momenteel een soortgelijke review voorbereid over ruimtegebruikmodellen, die rond of net na de komende jaarwisseling zal plaatsvinden. Aan modelvalidatie, onderlinge vergelijking van modellen en intensivering van externe samenwerking met kennisinstellingen zal meer aandacht worden besteed. Voor duurzaamheidsmodellering wordt de internationale samenwerking ook uitgebreid. De brede nationale samenwerking op het gebied van grondwatermodellering is volop gaande en moet eind van dit jaar vooral voor ondersteuning van de Ministeries van VROM, V&W en LNV een beleidsgericht consensusmodel opleveren. MNP speelt in de sturing van dit werk een belangrijke rol.

Bijlage Stand van zaken producten en diensten 2006

<i>PRODUCT</i>	<i>PLANNING</i>	<i>REALISATIE</i>
<i>Milieubalans 2006</i>	mei	gereed
<i>Gezamenlijke planbureauverkenning Welvaart en Leefomgeving</i>	voorjaar	oktober
<i>Milieuverkenning 6</i>	voorjaar	gereed
<i>Beoordeling Toekomstagenda Milieu</i>	ongevraagd	gereed
<i>Duurzaamheidsverkenning 2: Nederland Elders en Nederland Later</i>	najaar	voorjaar 2007
<i>Evaluatie transitiebeleid NMP4</i>	september	oktober
<i>Emissieregistratie</i>	najaar	
<i>Internationale emissierapportages broeikasgassen (NIR2006)</i>	najaar	
<i>Natuurbalans 2006</i>	september	gereed
<i>Rapport Ex-ante-evaluatie Vogel- en Habitatrichtlijn</i>	november	voorjaar 2007
<i>Expert judgement verdroging/database</i>	najaar	gereed
<i>Gevolgen van de Nederlandse implementatieplannen Kaderrichtlijn Water</i>	voorjaar 2007	
<i>Ex ante evaluatie implementatie CBD-doelstellingen</i>	voorjaar 2007	
<i>Evaluatie van de kansen en bedreigingen van de Nationale landschappen</i>	voorjaar 2007	
<i>Evaluatie Programma beheer</i>	voorjaar 2007	
<i>Opties voor lastenverlichting en het EU-ETS in het post-2012 klimaatbeleid</i>	juli	uitgesteld naar december
<i>Duurzaamheid energievoorziening</i>	november	gereed
<i>Integrale afweging Millennium Development Goals</i>	december	
<i>Duurzaamheidsanalyse ten behoeve van Global Environmental Outlook IV</i>	november	
<i>IMAGE-boek</i>	november	

<i>Bijdrage OECD Environmental Outlook 2007</i>	december	
<i>Beoordeling nieuwe commissievoorstellen (BNC-fiches)</i>	doorlopend	3 beoordelingen afgerond
<i>Sustainability Advanced Test</i>	september	gereed
<i>Erop of eronder-2</i>	december	
<i>Benchmarkstudie omringende landen</i>	december	gereed
<i>CCE-rapporten</i>	doorlopend	gereed
<i>ETC-ACC-rapporten</i>	doorlopend	gereed
<i>Evaluatie voortgang implementatie Kaderrichtlijn Water</i>	november	vervallen
<i>Monitor doelbereik Nota Ruimte</i>	maart	gereed
<i>Belevingsmonitor Nota Ruimte</i>	december	
<i>Audit/evaluatie Waterbeheer 21ste eeuw</i>	eind juni	concept gereed
<i>Rapport Achtergrond langetermijnsenario's verkeer en vervoer</i>	mei	gereed
<i>Ruimtelijke beelden voor Zuid Holland</i>	januari	gereed
<i>Nieuwe versie model LUMOS</i>	december	
<i>Verrommeling in beeld</i>	ongevraagd	gereed
<i>Evaluatie VROM-advies Verkenning van de ruimte 2006</i>	december	
<i>Plan van aanpak 1^e fase MKBA Bodemsanering (n.a.v. externe opdracht aan MMG Advies)</i>	maart	gereed
<i>MKBA Bodemsanering</i>	oktober	
<i>Model EUruralis 2.0</i>	december	
<i>Evaluatie Nota Duurzame Gewasbescherming</i>	oktober	uitgesteld naar december
<i>Ammoniak, de feiten</i>	december	
<i>Evaluatie Meststoffenwet</i>	nieuw; september 2007	

<i>Ex-ante-evaluatie kabinetsvisie Schiphol</i>	april	gereed
<i>Kosten en baten van beleidsalternatieven van risico- en externe veiligheidsbeleid</i>	december	
<i>Module Gezondheid voor de Duurzaamheidsscanner</i>	september	vertraagd
<i>Stijlgids Communicatie over onzekerheden</i>	juni	uitgesteld naar december